



# Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 18 december 2014\*

”Begäran om förhandsavgörande — Social trygghet för migrerande arbetstagare — Artikel 45 FEUF —  
Artikel 3.1 i förordning (EG) nr 1408/71 — Förmåner vid ålderdom —  
Icke-diskrimineringsprincipen — Arbetstagare som i en medlemsstat tagit ut delpension före  
ålderspensionen — Beaktande vid bedömningen av om rätt till ålderspension föreligger i en  
annan medlemsstat”

I mål C-523/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Bundessozialgericht  
(Tyskland) genom beslut av den 13 juni 2013, som inkom till domstolen den 3 oktober 2013, i målet

**Walter Larcher**

mot

**Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd,**

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Tizzano samt domarna A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger  
och F. Biltgen (referent),

generaladvokat: P. Mengozzi,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Walter Larcher, genom R. Buschmann,

— Tysklands regering, genom T. Henze och J. Möller, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom D. Martin och M. Kellerbauer, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 8 oktober 2014 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

\* Rättegångsspråk: tyska.

## Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 45 FEUF och artikel 3.1 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda eller egenföretagare och deras familjer flyttar inom gemenskapen, i ändrad och uppdaterad lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1992/2006 av den 18 december 2006 (EUT L 392, s. 1) (nedan kallad förordning nr 1408/71).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Walter Larcher och Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd, angående beviljande av ålderspension efter delpension (Altersrente nach Altersteilzeitarbeit).

### Tillämpliga bestämmelser

#### *Unionsrätt*

- 3 I artikel 2.1 i förordning nr 1408/71 föreskrivs följande:

”Denna förordning skall gälla anställda, egenföretagare och studerande som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater och som är medborgare i en medlemsstat eller är statslösa eller flyktingar bosatta inom en medlemsstats territorium, samt deras familjemedlemmar och efterlevande.”

- 4 I artikel 3.1 i denna förordning anges följande:

”Om något annat inte följer av de särskilda bestämmelserna i denna förordning har personer för vilka denna förordning gäller, samma skyldigheter och rättigheter enligt en medlemsstats lagstiftning som denna medlemsstats egna medborgare.”

- 5 I enlighet med artikel 4.1 i förordningen gäller denna all lagstiftning avseende social trygghet på områdena för bland annat förmåner vid ålderdom och förmåner vid arbetslöshet.

- 6 I artikel 45.1 i förordning nr 1408/71 föreskrivs följande:

”Om en medlemsstats lagstiftning för förvärv, bibehållande eller återfående av rätten till förmåner enligt ett system som inte är ett särskilt system som avses i punkt 2 eller 3 kräver att försäkrings- eller bosättningsperioder har fullgjorts, skall den behöriga institutionen i den medlemsstaten, i förekommande fall, beakta försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts enligt andra medlemsstaters lagstiftning oavsett om sådana perioder har fullgjorts enligt ett allmänt system eller enligt ett särskilt system och oavsett om så skett som anställd eller som egenföretagare. Dessa perioder skall därvid beaktas som om de hade fullgjorts enligt den lagstiftning som institutionen tillämpar.”

#### *Nationell lagstiftning*

##### Tysk rätt

- 7 De tyska bestämmelser som är relevanta i det nationella målet återfinns dels i socialförsäkringslagen (Sozialgesetzbuch), i dess lydelse enligt lagen av den 21 juli 2004 (BGBl. 2004 I, s. 1791) (nedan kallad SGB), dels i lagen om delpension (Altersteilzeitgesetz), i dess lydelse enligt lagen av den 23 april 2004 (BGBl. 2004 I, s 602) (nedan kallad AltTZG).

8 I 237 § stycke 1 SGB föreskrivs följande:

”De försäkrade har rätt till ålderspension

1. om de är födda före den 1 januari 1952,
2. om de fyllt 60 år,
3. eller
  - a) om de efter 58 års ålder och sex månader har varit arbetslösa sammanlagt 52 veckor eller om de mottagit stöd som utgår till förmån för före detta gruvarbetare,

eller

- b) om de reducerat sin arbetstid i syfte att ta ut delpension i den mening som avses i 2 § och 3 § stycke 1 punkt 1 AltTZG under minst 24 kalendermånader, eller
4. om de under åtta av de senaste tio åren före pensioneringen har betalat in obligatoriska avgifter i samband med en försäkrad anställning eller ett försäkrat arbete, varvid tioårsperioden ökas med försäkringsperioder, andra perioder som ska beaktas vid beräkningen av pensionsgrundande arbetstid (Berücksichtigungszeiten) och perioder under vilka arbetstagaren har uppburit pension från en egen försäkring, vilka inte sammanfaller med perioder av inbetalning av obligatoriska avgifter i samband med en försäkrad anställning eller ett försäkrat arbete, och
5. om de iakttagit den femtonåriga karensperioden.”

9 I 2 § styckena 1 och 2 första meningen AltTZG föreskrivs följande:

”1) Förmånerna beviljas arbetstagare

1. som har fyllt 55 år,
2. som, efter den 14 februari 1996 och på grund av ett avtal med sina arbetsgivare som ska löpa minst fram till det att en ålderspension kan tas ut, har reducerat sin arbetstid till halva den veckoarbetstid som arbetstagaren hittills har fullgjort, och som har en anställning och omfattas av den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen i den mening som avses i bok III i SGB (delpension), och
3. som under de fem år som föregår delpensionen under minst 1 080 kalenderdagar har haft en anställning som omfattas av den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen i den mening som avses i bok III i SGB. ...

2) För det fall att delpensionsavtalet föreskriver andra perioder av veckoarbetstid eller en annan spridning av veckoarbetstiden, är villkoret i stycke 1 punkt 2 också uppfyllt när

1. den genomsnittliga veckoarbetstiden under högst tre år eller, när det är fråga om en reglering i ett kollektivavtal, i ett företagsavtal – för det fall att kollektivavtalet tillåter detta –, eller i en förordning rörande kyrkor och offentliga religiösa samfund, under högst sex år inte överskrider hälften av den veckoarbetstid som arbetstagaren fullgjort fram till dess, och arbetstagaren haft en anställning som omfattas av den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen i den mening som avses i bok III i SGB, och

2. lönen under perioden med delpension och det lönetillägg som avses i 3 § stycke 1 punkt 1 a [AltTZG] betalas ut kontinuerligt.”

10 3 § stycke 1 AltTZG har följande lydelse:

”Rätten till förmåner enligt 4 § förutsätter:

1. att arbetsgivaren med stöd av ett kollektivavtal, ...
  - a) har höjt lönen med minst 20 procent under perioden för delpension och den nya lönen motsvarar minst 70 procent av den tidigare lönen, i den mening som avses i 6 § stycke 1, efter det att lagstadgade avdrag som vanligtvis görs för arbetstagaren har gjorts, och
  - b) har betalat in avgifter till den lagstadgade pensionsförsäkringen för arbetstagaren vilka uppgår till minst det avgiftsbelopp som är tillämpligt på skillnaden mellan 90 procent av den tidigare lönen, i den mening som avses i 6 § stycke 1 [AltTZG], och lönen under perioden med delpension, varvid den tidigare lönen beaktas högst upp till det maximibelopp som utgör grund för beräkningen av avgifterna, och
2. att arbetsgivaren, då arbetstagaren börjar ta ut delpension,
  - a) anställer en såsom arbetssökande anmäld eller nyligen utexaminerad arbetstagare på en tjänst som omfattas av den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen i den mening som avses i bok III i SGB och som antingen blivit ledig eller som i detta sammanhang frigjorts genom omflyttning; hos arbetsgivare som vanligtvis inte har fler än 50 anställda föreligger en icke motbevisbar presumtion om att arbetstagaren tillsatts på en tjänst som antingen blivit ledig eller som i detta sammanhang frigjorts genom omflyttning, eller
  - b) anställer en praktikant på en anställning som omfattas av den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen i den mening som avses i bok III i SGB, när arbetsgivaren inte vanligtvis har fler än 50 anställda

...”

11 I 4 § AltTZG föreskrivs att den statliga myndigheten för arbete (Bundesanstalt für Arbeit) (nedan kallad Bundesanstalt) ska betala en allmän ersättning till arbetsgivaren för de kostnader som uppstår i samband med att en anställd tar ut delpension. Rätten till ålderspension efter delpension, i enlighet med 237 § stycke 1 punkt 3 b SGB, förutsätter emellertid inte att Bundesanstalt betalar ut denna ersättning till den berörde arbetsgivaren, eller att det betalas ut någon som helst ersättning till denne. Utbetalningen av ersättningen förutsätter att den lediga tjänsten tillsätts med en arbetstagare som hos Bundesanstalt är anmäld som arbetssökande eller med en nyutexaminerad arbetstagare, och att arbetsgivaren betalat den delpensionerade anställde ett lönetillägg. Det saknar för utbetalningen av detta lönetillägg betydelse huruvida den tjänst som blivit ledig på grund av delpensioneringen har blivit tillsatt.

Österrikisk rätt

12 Enligt den hänskjutande domstolen återfinns de för det nationella målet relevanta österrikiska bestämmelserna avseende delpension i 1977 års lag om arbetslöshetsförsäkring (Arbeitslosenversicherungsgesetz 1977), i dess ändrade lydelse enligt lag av den 30 december 2003 (BGBl I, 128/2003) (nedan kallad AIVG). I enlighet med 27 § stycke 2 punkt 1 AIVG har äldre

arbetstagare, närmare bestämt, vad gäller män, de som är över 55 år, rätt att ta ut delpension om de under de senaste 25 åren varit anställda i minst 15 år och därvid varit anslutna till den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen.

- 13 I enlighet med 27 § stycke 2 punkt 2 AIVG omfattas delpensionen av ett avtal enligt vilket arbetstiden reduceras med mellan 40 och 60 procent av normalarbetstiden. Enligt 27 § stycke 5 AIVG får arbetstimmarna fördelas jämt under perioden med delpension, vilket dock inte är obligatoriskt.
- 14 Arbetsgivaren betalar den arbetstagare, som tagit ut sin delpension, en lönekompensation på minst 50 procent av skillnaden mellan den genomsnittliga lönen under det sista året före arbetstidsreduceringen och den lön som ska betalas för den reducerade arbetstiden. Denna kompensation innebär att arbetstagaren vid en arbetstidsreducering om 50 procent erhåller 75 procent av den tidigare lönen.
- 15 I enlighet med 27 § stycke 2 punkt 3 a och b AIVG ska underlaget för de socialförsäkringsavgifter som arbetsgivaren har att betala vara detsamma som före arbetstidsreduceringen. I enlighet med 27 § styckena 1 och 4 AIVG ska det stöd som Bundesanstalt betalar arbetsgivaren vid delpension täcka 50 procent av dennes ytterligare kostnader. Detta stöd kan ökas till 100 procent om det anställs en tidigare arbetslös person eller om det skapas en lärlingsplats.

#### **Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna**

- 16 Walter Larcher, född den 19 maj 1946, är en österrikisk medborgare som är bosatt i Österrike. I över 29 år var han anställd i Tyskland och där ansluten till det obligatoriska socialförsäkringssystemet. Den 1 december 2000 började han arbeta heltid i Österrike och omfattades där av den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen. Från och med den 1 mars 2004 reducerade han, på grundval av ett avtal om delpension, sin normala veckoarbetstid, som tidigare var 38,5 timmar, till 15,4 timmar i veckan. Dessa 15,4 timmar motsvarade 40 procent av hans hittillsvarande normala veckoarbetstid. Nämnade timmar fördelades på 4 dagar per vecka. Den 30 september 2006 avslutade Walter Larcher det anställningsförhållande som legat till grund för delpensionen och den 4 oktober 2006 var han enbart i ringa omfattning yrkesverksam i socialförsäkringsrättslig mening.
- 17 Under perioden med delpension erhöll Walter Larcher av sin arbetsgivare en lönekompensation som uppgick till hälften av skillnaden mellan bruttomånadslönen för den reducerade arbetstiden och bruttomånadslönen för den arbetstid som han arbetade före delpensionen. Arbetsgivaren fortsatte dessutom att betala in avgifter till det österrikiska pensionsförsäkringssystemet, vilka beräknades på avgiftsunderlaget före arbetstidsreduceringen. Den österrikiska arbetsmarknadsmyndigheten beviljade arbetsgivaren stöd för delpension i syfte att kompensera de kostnader som uppkommit på grund av Walter Larchers delpension.
- 18 Sedan den 1 oktober 2006 erhåller Walter Larcher en österrikisk ålderspension på 370,25 euro kallad "förtida ålderspension efter långvarig försäkringsperiod". Sedan den 1 juni 2009 erhåller han dessutom en tysk ålderspension på 696,81 euro kallad "ålderspension till långvarigt försäkrade personer". Dessa pensioner är inte föremål för talan i det nationella målet.
- 19 I februari 2006 ansökte Walter Larcher hos Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd om en ålderspension som kunde tas ut efter delpension. Walter Larchers ansökan avslogs dock med motiveringen att han inte tagit ut delpension i enlighet med de tyska bestämmelserna. Walter Larcher begärde utan framgång omprövning av avslagsbeslutet och överklagade därefter till tysk domstol, där hans talan emellertid ogillades såväl i första som i andra instans.

- 20 I andra instans slog Bayerisches Landessozialgericht (domstolen i andra instans med behörighet att pröva socialrättsliga mål i Bayern, Tyskland) fast att Walter Larcher inte hade rätt till den begärda pensionen, eftersom han, i motsats till vad som stadgas i AltTZG, i samband med att han tog ut sin delpension inte hade minskat sin arbetstid till 50 procent av den tidigare veckoarbetstiden utan till 40 procent av denna tid.
- 21 Det var enligt domen inte heller möjligt att döma till Walter Larchers fördel utifrån de unionsrättsliga bestämmelserna. Walter Larchers delpension kunde nämligen inte beaktas i enlighet med artikel 45.1 i förordning nr 1408/71, eftersom det i förevarande fall inte var fråga om beräkningen av försäkringsperioderna utan om beaktandet av delpensionen som villkor för rätten till ålderspension. Någon indirekt diskriminering i den mening som avses i artikel 3.1 i denna förordning och som var aktuell i målet Öztürk (C-373/02, EU:C:2004:232), var det inte heller fråga om. I enlighet med österrikisk rätt kunde Walter Larcher nämligen under sin delpensionering reducera sin arbetstid med mellan 40 och 60 procent. Han hade alltså kunnat välja att reducera arbetstiden med 50 procent och därigenom uppfylla villkoren enligt tysk rätt. Följaktligen förelåg inget hinder för utövandet av den fria rörligheten för arbetstagare.
- 22 Till stöd för sitt överklagande till Bundessozialgericht (federal domstol som utgör sista instans i socialrättsliga mål) har Walter Larcher gjort gällande att domstolen i första instans åsidosatt 237 § stycke 1 punkt 3 b SGB genom att ge denna bestämmelse en tolkning som strider mot unionsrätten. Om nämnda bestämmelse tolkades i överensstämmelse med unionsrätten, skulle den enbart innebära ett krav på att delpensionen ska ha tagits ut i enlighet med lagstiftningen i den berörda medlemsstaten. Den tolkning som emellertid gjorts strider enligt Walter Larcher mot förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet och mot principen om fri rörlighet för arbetstagare. I enlighet med domstolens praxis, närmare bestämt dom Öztürk (EU:C:2004:232), föreligger en indirekt omotiverad diskriminering. I det nationella målet ska artikel 5 b i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (EUT L 166, s. 1) tillämpas. Den delpension som tagits ut i enlighet med den österrikiska lagstiftningen borde följaktligen ha likställts med den tyska delpensionen.
- 23 Den hänskjutande domstolen har anfört dels att EU-domstolen hittills inte befattat sig med frågan om huruvida det som villkor för ålderspension ska tas hänsyn till en delpension som tagits ut i en annan medlemsstat än den i vilken ålderspensionen begärs, dels att frågorna i det nationella målet inte kan besvaras med stöd av enbart hittillsvarande rättspraxis. Tvärtemot vad Walter Larcher har påstått kan det nationella målet inte avgöras med stöd av enbart dom Öztürk (EU:C:2004:232).
- 24 Enligt den hänskjutande domstolen visar erfarenheten att de flesta arbetstagare, fram till dess att de tar ut sin ålderspension, enbart har arbetat i en enda medlemsstat och således har lättare att uppfylla villkoren för att beviljas en inhemsk ålderspension efter delpension än en sådan arbetstagare som Walter Larcher, som varit anställd i flera medlemsstater. När en arbetstagare tar anställning i en annan medlemsstat är det sannolikt att han eller hon, på grund av de skillnader som föreligger mellan de lagstiftningar som är tillämpliga, kommer att missgynnas den dag då vederbörande vill ta ut sin ålderspension jämfört med de pensionärer som enbart har arbetat i en enda medlemsstat. Innehållet i bestämmelserna om delpension kan nämligen skilja sig åt mellan medlemsstaterna och det är föga troligt att villkoren i en medlemsstat för att tillämpa ett särskilt system för delpension, exakt motsvarar villkoren i en annan medlemsstat för att bevilja ålderspension.
- 25 Artiklarna 45 FEUF och 48 FEUF samt förordning nr 1408/71 ska emellertid förhindra att en migrerande arbetstagare som har använt sig av rätten till fri rörlighet och som har varit anställd i flera medlemsstater, missgynnas utan objektiva skäl i förhållande till en arbetstagare som arbetat hela sitt yrkesliv i en enda medlemsstat. Ett sådant hinder för utövandet av den fria rörligheten skulle kunna föreligga i det nationella målet, eftersom Walter Larcher, som avslutat sitt yrkesliv i sitt



ursprungsland, har tagit ut delpension i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstaten, men i en annan medlemsstat, i vilken han arbetat större delen av sitt yrkesliv, vägras ålderspension efter delpension.

- 26 Enligt den hänskjutande domstolen uppkom en andra fråga i samband med prövningen av huruvida en sådan skillnad i behandlingen var motiverad. Denna fråga är en metodfråga och avser de omständigheter som ska beaktas vid jämförelsen av två nationella delpensionssystem. Den hänskjutande domstolen avser nämligen att i det nationella målet särskilt pröva huruvida det österrikiska systemet för delpension i funktionellt och strukturellt hänseende är jämförbart med det tyska systemet.
- 27 Mot denna bakgrund beslutade Bundessozialgericht att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:
- ”1) Utgör den [likabehandlings]princip som stadfästs i artikel 39.2 EG (nu artikel 45.2 FEUF) och i artikel 3.1 i förordning [nr 1408/71] hinder för en bestämmelse [i en medlemsstat], enligt vilken det för [beviljande av] ålderspension efter delpension krävs att perioden med delpension har fullgjorts i enlighet med de nationella bestämmelserna i den medlemsstaten och inte i enlighet med de nationella bestämmelserna i en annan medlemsstat?
- 2) Om så är fallet, vilka krav följer då av likabehandlingsprincipen enligt artikel 39.2 EG ... och artikel 3.1 i förordning nr 1408/71 vad gäller likställande av delpension i enlighet med bestämmelserna i den andra medlemsstaten såsom villkor för rätten till nationell ålderspension?
- a) Behövs det en jämförande bedömning av villkoren för delpension?
- b) Om så är fallet, är det tillräckligt att delpensionen i fråga till sin funktion och uppbyggnad är utformad på ett väsentligen likartat sätt i de båda medlemsstaterna?
- c) Eller måste villkoren för delpension vara identiskt utformade i de båda medlemsstaterna?”

### Prövning av tolkningsfrågorna

#### *Den första frågan*

- 28 Innan den första frågan besvaras vill domstolen erinra om att icke-diskrimineringsprincipen i artikel 45 FEUF, med avseende på den fria rörligheten för arbetstagare, har konkretiserats vad gäller migrerande arbetstagares sociala trygghet genom artikel 3.1 i förordning nr 1408/71.
- 29 Med hänsyn till att det inte har bestritts att sådana förmåner som de i det nationella målet omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71, ska den hänskjutande domstolens frågor prövas mot bakgrund av denna förordning, och närmare bestämt artikel 3.1 däri.
- 30 Såsom domstolen vid upprepade tillfällen har slagit fast är syftet med artikel 3.1 i förordning nr 1408/71, att i enlighet med artikel 45 FEUF säkerställa likabehandling i fråga om social trygghet utan avseende på nationalitet till förmån för de personer på vilka förordningen är tillämplig, genom att avskaffa all sådan diskriminering i det avseendet som följer av nationell lagstiftning (dom *Mora Romero*, C-131/96, EU:C:1997:317, punkt 29; *Borawitz*, C-124/99, EU:C:2000:485, punkt 23, och *Celozzi*, C-332/05, EU:C:2007:35, punkt 22).

- 31 Det följer också av domstolens praxis att principen om likabehandling i nämnda artikel 3.1 inte bara förbjuder öppen diskriminering på grund av nationaliteten hos förmånstagarna i de sociala trygghetssystemen, utan också varje form av dold diskriminering som, med tillämpning av andra särskiljningskriterier, i praktiken leder till samma resultat (dom Celozzi, EU:C:2007:35, punkt 23).
- 32 Domstolen har slagit fast att en bestämmelse i nationell rätt som varken är objektivt motiverad eller står i proportion till det eftersträvade syftet ska anses som indirekt diskriminerande, då den till sin natur innebär en risk för att medborgare i andra medlemsstater påverkas i högre grad än medborgarna i landet och följaktligen riskerar att missgynna medborgarna i andra medlemsstater (se, för ett liknande resonemang, dom O'Flynn, C-237/94, EU:C:1996:206, punkt 20; Meints, C-57/96, EU:C:1997:564, punkt 45; Borawitz, EU:C:2000:485, punkt 27, och Celozzi, EU:C:2007:35, punkt 26).
- 33 Det är i detta avseende inte nödvändigt att slå fast att den aktuella bestämmelsen i praktiken påverkar en väsentligt större andel migrerande arbetstagare. Det är tillräckligt att konstatera att bestämmelsen kan få sådana verkningar (se, för ett liknande resonemang, O'Flynn, EU:C:1996:206, punkt 21; Öztürk, EU:C:2004:232, punkt 57, och Celozzi, EU:C:2007:35, punkt 27).
- 34 I förevarande fall är det utrett att de i det nationella målet aktuella bestämmelserna är tillämpliga oberoende av arbetstagarnas nationalitet eller hemvist, och inte innehåller något krav på vistelse inom landets territorium. Bestämmelserna i sig gör följaktligen inte någon tydlig skillnad mellan inhemska arbetstagare och arbetstagare från andra medlemsstater.
- 35 Domstolen konstaterar emellertid att dessa bestämmelser, i likhet med vad generaladvokaten har anfört i punkterna 40–43 i sitt förslag till avgörande, skulle kunna innebära nackdelar särskilt för arbetstagare som har använt sig av rätten till fri rörlighet, eftersom de föreskriver att arbetstagare som vill ta ut ålderspension efter delpension måste ha tagit ut delpensionen i enlighet med just tysk rätt.
- 36 För det första innebär en sådan lagstiftning nämligen att en migrerande arbetstagare, som i likhet med Walter Larcher arbetat större delen av sitt yrkesliv i en medlemsstat och sedan tar anställning i en annan medlemsstat där han tar ut delpension, på grund av detta försätts i en mindre gynnsam situation än en arbetstagare som arbetat hela sitt yrkesliv i en enda medlemsstat och tagit ut delpension där.
- 37 För det andra skulle sådana bestämmelser, i likhet med vad generaladvokaten har anfört i punkt 45 i sitt förslag till avgörande, kunna medföra att en arbetsgivare i en annan medlemsstat än Förbundsrepubliken Tyskland, inom ramen för det nationella delpensionssystemet i arbetsgivarens land, vilket skiljer sig från de tyska reglerna för delpension, avhåller sig från att anställa en arbetstagare som arbetat en stor del av sitt yrkesliv i Tyskland.
- 38 Under dessa omständigheter finns det anledning att pröva huruvida en sådan nationell lagstiftning ändå kan vara motiverad. I detta avseende följer det av fast rättspraxis att sådana nationella åtgärder som de i det nationella målet endast kan godtas om det mål som eftersträvas är av allmänintresse, om de är ägnade att säkerställa förverkligandet av detta mål och om de inte går längre än vad som är nödvändigt för att uppnå målet (se, bland annat, dom van den Booren, C-127/11, EU:C:2013:140, punkt 45).
- 39 Enligt vad den hänskjutande domstolen har angett är syftet med den aktuella nationella lagstiftningen dels att säkerställa att de arbetstagare som så önskar kan gå i pension på bästa möjliga villkor, dels att främja anställning av arbetslösa eller praktikanter.
- 40 Även om dessa mål – som i förevarande fall inte kan åtskiljas – i likhet med vad generaladvokaten har anfört i punkt 48 i sitt förslag till avgörande kan anses utgöra legitima socialpolitiska mål (se, för ett liknande resonemang, dom Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, punkt 64, och Caves Krier



Frères, C-379/11, EU:C:2012:798, punkterna 50 och 51), ska det ändå prövas huruvida de i det nationella målet aktuella nationella bestämmelserna är ägnade att säkerställa att målen uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå nämnda mål.

- 41 Samtidigt som det inte kan bestridas att de ovanstående bestämmelserna är ägnade att uppnå de eftersträvade målen kan det ändå konstateras att de går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål, eftersom det föreskrivs ett krav på att delpensionen ska ha tagits ut i enlighet med just tysk rätt, varför ålderspension efter delpension inte beviljas arbetstagare som har tagit ut sin delpension i enlighet med bestämmelserna i en annan medlemsstat.
- 42 I likhet med vad den tyska regeringen själv har anfört i sitt skriftliga yttrande innebär den omständigheten, att delpension som tagits ut i en annan medlemsstat alls inte beaktas i samband med den tyska ålderspensionen, att man bortser från att delpensionssystemet i den andra medlemsstaten i förekommande fall kan eftersträva identiska eller liknande mål som de som eftersträvas i den tyska lagstiftningen och föreskriva identiska eller liknande villkor som de som uppställs i denna sistnämnda lagstiftning, och att det eftersträvade målet eller de eftersträvade målen alltså mycket väl skulle kunna uppnås med tillämpning av nämnda system.
- 43 Av detta följer att artikel 3.1 i förordning nr 1408/71 utgör hinder mot en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet för det fall att lagstiftningen tolkas och tillämpas på ett sådant sätt som den hänskjutande domstolen beskrivit i bland annat den första frågan.
- 44 Domstolen erinrar dessutom om att det ankommer på de nationella domstolarna att vid tillämpningen av nationell rätt, i den mån som det är möjligt, tolka denna rätt på ett sätt som står i överensstämmelse med unionsrätten för att, inom ramen för sin behörighet, säkerställa att unionsrätten ges full verkan när de avgör de mål som anhängiggjorts vid dem (se, för ett liknande resonemang, bland annat, dom Pfeiffer m.fl., C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, punkterna 113 och 114).
- 45 För det fall att det, såsom den hänskjutande domstolen har påstått, är möjligt att tolka de i det nationella målet aktuella nationella bestämmelserna på så sätt att de inte utgör hinder mot att ålderspension efter delpension kan betalas ut när delpensionen tagits ut i enlighet med bestämmelserna i en annan medlemsstat, är de nationella förvaltningsmyndigheterna och domstolarna i enlighet med principen att nationell rätt ska tolkas i överensstämmelse med unionsrätten skyldiga att göra denna tolkning.
- 46 Mot bakgrund av det ovanstående ska den första frågan besvaras enligt följande. Likabehandlingsprincipen i artikel 3.1 i förordning nr 1408/71 utgör hinder för en bestämmelse i en medlemsstat, enligt vilken ålderspension efter delpension bara kan beviljas när delpensionen tagits ut i enlighet med bestämmelserna i just den medlemsstaten.

#### *Den andra frågan*

- 47 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida likabehandlingsprincipen i artikel 3.1 i förordning nr 1408/71 ska tolkas så, att det vid beslut om erkännande, i en medlemsstat, av en delpension som tagits ut i enlighet med lagstiftningen i en annan medlemsstat, krävs en jämförande bedömning av tillämpningsvillkoren för delpensionssystemen i dessa båda medlemsstater, och, om så är fallet, i hur hög grad de båda systemen ska överensstämma med varandra.

- 48 Innan denna fråga besvaras vill domstolen erinra om att det system som införts genom förordning nr 1408/71 endast är ett samordningssystem som särskilt bestämmer vilken eller vilka lagar som ska tillämpas på anställda och egenföretagare som under olika omständigheter utövar rätten till fri rörlighet, och att det ligger i ett sådant systems natur att villkoren för att beviljas ålderspension skiljer sig åt mellan medlemsstaterna (se dom Tomaszewska, C-440/09, EU:C:2011:114, punkterna 25 och 26).
- 49 När medlemsstaterna fastställer dessa villkor är de emellertid skyldiga att på bästa sätt säkerställa likabehandling av alla arbetstagare som arbetar på deras territorium och att inte missgynna de arbetstagare som utövar sin rätt till fri rörlighet (se, för ett liknande resonemang, dom Piatkowski, C-493/04, EU:C:2006:167, punkt 19; Nikula, C-50/05, EU:C:2006:493, punkt 20, och Derouin, C-103/06, EU:C:2008:185, punkt 20).
- 50 Även om artikel 3.1 i förordning nr 1408/71, i likhet med vad som anförts i punkterna 41–43 i denna dom, utgör hinder mot att en medlemsstat, med avseende på beviljande av ålderspension på sitt territorium, systematiskt vägrar att beakta en delpension som tagits ut i enlighet med lagstiftningen i en annan medlemsstat, medför denna bestämmelse emellertid inte någon skyldighet för den förstnämnda medlemsstaten att automatiskt erkänna en sådan delpension såsom motsvarande delpensionen enligt sin egen lagstiftning.
- 51 En tolkning som innebar att en medlemsstat var skyldig att automatiskt likställa andra medlemsstaters delpensionssystem med sitt eget, skulle leda till en inskränkning av medlemsstaternas behörighet på socialförsäkringsområdet.
- 52 Av detta följer att de nationella myndigheterna måste göra en jämförande bedömning av de båda delpensionssystemen.
- 53 Eftersom syftet med myndigheternas jämförelse i första hand är att kunna avgöra huruvida tillämpningsvillkoren för en delpension som tagits ut i en annan medlemsstat gör det möjligt att uppnå de objektiva legitima mål som eftersträvas med delpension i den första medlemsstaten, kan dessa myndigheter inte kräva att villkoren ska vara identiska.
- 54 Det kan för det första nämligen inte uteslutas att ett och samma mål skulle kunna uppnås med olika medel och att tillämpningsvillkoren för delpensionssystemen alltså kan skilja sig åt.
- 55 För det andra skulle ett krav på att dessa villkor är identiska i praktiken innebära att den ifrågavarande jämförelsen förlorar sin ändamålsenliga verkan, eftersom det är föga troligt att lagreglerna i två medlemsstater är identiska på alla punkter.
- 56 Domstolen påpekar att denna tolkning av artikel 3.1 i förordning nr 1408/71 är den enda som gör det möjligt att både iaktta principen om att medlemsstaterna är fortsatt behöriga att fastställa villkoren för sociala förmåner och att säkerställa likabehandling av alla arbetstagare som arbetar på deras territorium utan att missgynna de arbetstagare som utövar sin rätt till fri rörlighet.
- 57 Vad närmare gäller bedömningen av likheterna mellan olika villkor i delpensionssystemen i två olika medlemsstater konstaterar domstolen att denna bedömning ska göras i varje enskilt fall och att smärre skillnader, vilka inte har någon väsentlig betydelse för uppnåendet av de eftersträvalda målen, inte kan motivera att en medlemsstat vägrar att likställa en delpension som tagits ut i enlighet med lagstiftningen i en annan medlemsstat med den nationella delpensionen.
- 58 Härvid bör påpekas att det i det nationella målet är utrett att de båda delpensionssystemen har samma mål, närmare bestämt att dels ge arbetstagarna en möjlighet till en smidig övergång till livet som pensionär, dels främja anställning av arbetslösa eller praktikanter, och att tillämpningsvillkoren för

dessa system är mycket lika, eftersom arbetstidsreduceringen enligt det tyska systemet är 50 procent och enligt det österrikiska mellan 40 och 60 procent. En 10-procentig skillnad i arbetstid är dock inte så stor att den kan äventyra uppnåendet av de socialpolitiska mål som eftersträvas med AltTZG.

- 59 Av det anförda följer att den andra frågan ska besvaras enligt följande. Likabehandlingsprincipen i artikel 3.1 i förordning nr 1408/71 ska tolkas så, att det vid beslut om erkännande, i en medlemsstat, av en delpension som tagits ut i enlighet med lagstiftningen i en annan medlemsstat, krävs en jämförande bedömning av tillämpningsvillkoren för delpensionssystemen i dessa båda medlemsstater för att i varje enskilt fall kunna avgöra huruvida de identifierade skillnaderna skulle kunna äventyra uppnåendet av de objektiva legitima mål som eftersträvas med lagstiftningen i den förstnämnda medlemsstaten.

### Rättegångskostnader

- 60 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

- 1) **Likabehandlingsprincipen i artikel 3.1 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda eller egenföretagare och deras familjer flyttar inom gemenskapen, i ändrad och uppdaterad lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 118/97 av den 2 december 1996, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1992/2006 av den 18 december 2006, utgör hinder för en bestämmelse i en medlemsstat, enligt vilken ålderspension efter delpension bara kan beviljas när delpensionen tagits ut i enlighet med bestämmelserna i just den medlemsstaten.**
- 2) **Likabehandlingsprincipen i artikel 3.1 i förordning nr 1408/71, i ändrad och uppdaterad lydelse enligt förordning nr 118/97, i dess lydelse enligt förordning nr 1992/2006, ska tolkas så, att det vid beslut om erkännande, i en medlemsstat, av en delpension som tagits ut i enlighet med lagstiftningen i en annan medlemsstat, krävs en jämförande bedömning av tillämpningsvillkoren för delpensionssystemen i dessa båda medlemsstater för att i varje enskilt fall kunna avgöra huruvida de identifierade skillnaderna skulle kunna äventyra uppnåendet av de objektiva legitima mål som eftersträvas med lagstiftningen i den förstnämnda medlemsstaten.**

Underskrifter